D•N
17/11 1950

Komprometterande diplomatminnen

Från mars 1940 till mars 1943 hade Finland en utrikesminister vid namn Witting. Det var under hans tid som svenska utrikesdepartementet kom underfund med att det måste vara särskilt försiktigt med upplysningar till Helsingfors — även meddelanden av förtrolig art misstänktes gå vidare till Berlin. Förmodligen var det under samma skede som finska polisen inrättade hemliga ledningar i Sveriges legationshus vid Södra hamnen för att kunna avlyssna ministerns och legationssrådets telefonsamtal: detta tilltag upptäcktes åtskillliga år efteråt. Om Witting, som var så lyrigt att göra Nazi-Tyskland tjänster — och lura godtrogna svenskar så länge det gick — berättar Wipert von Blücher i sina intressanta diplomatminnen från Helsingfors, "Odessdra år", att han utmärkte sig dels genom att dikta sonetter, helst på tyska", dels genom "en fast moralisk hållning, tillförlitlighet och trohet". Kort sagt, han var en idealisk utrikesminister från tysk synpunkt. Tyskarna själva kunde inte ha satt dit en bättre.

Och svenska utrikesdepartementet kunde inte ha fått en bättre bekräftelse på att dess försiktighetsåtgärder var högst berättigade. De borde bara ha vidtagits tidigare. Blücher — minister i Helsingfors under praktiskt taget hela nazitiden — är ett utmärkt vittne. Men intrycken av hans framställning blir nog i åtskilliga punkter andra än han tänkt sig. Speciellt skarpsinnig verkar han inte heller. Men han bade vidsträckta förbindelser bland finnarna, som han dock i regel helt diskret underlåter att nämnge.

Några av hans allmänna omdömen är mycket belysande. Den "skandinaviska orienteringen" vid mitten av 30-talet betecknar han enligt vederhäftiga informationer som en täckmantel för närmande till Sverige. "I Finland hade man på grund av de fennomanska tendenserna inte kunnat proklamera ett närmande till Sverige, och lika litet hade det tillåtat de ortodoxa elementen bland de svenska socialisterna att närma sig det borgerliga Finland, som stod i ett motsatsförhållande till Ryssland." Det var då. Fem år senare, på hösten 1940, anförtrodde Witting sin diplomatvän att man ånyo övervägde "ett intimare samgående med Sverige", kanske rent av en union, men, tillade han lugnande, "ett samgående av antydd art lät sig väl infogas i en europeisk nyordning och skulle motsvära Tysklands intressen". Den trofaste Witting.

Som bekant blev utrikesminister Günther lurad vid sitt orienteringsbesök i Helsingfors våren 1941, alltså kort före tysk-ryska krigsutbrottet. Han trodde gärna på finnarnas neutralitetsförsäkringar. I Blüchers memoarer läser man nu bland annat följande. Under sommaren 1940 hade Witting berättat att den tyskvänliga stämningen i landet växte "lavinartat", det fanns sympatier för att bilda "en regering som helt skulle orientera sig mot Berlin". Bättre vore emellertid tills vidare att "samarbeta i hemlighet, men viss reservation utåt": tysken rådde till detta, och Witting tyglade sin iver. En månad senare återkommer Witting: "Kunde inte finländska och svenska regeringsmedlemmar bli mottagna i Berlin på samma sätt som rumäner och bulgarer hade blivit?" Uppgiaget var hans eget, alldeles som den utkastade tanken att Finland och Sverige kunde anslutas till tremaktspakten (sedan förbundet med Sverige gått om intet efter tyskt inskridande). Efter att ha manövrerat bort Paasikivi från sändebudsposten i Moskva gjorde Witting i mars 1941 ett besök i Stockholm "för att känna svenskarna på pulsen". Intrycken blev inte så tillfredsställande, får Blüchers höra. Sverige såg visserligen "i det stora hela" på den utrikespolitiska situationen liksom Finland, men ändå: opinionen var mera delad, den engelska agitationen fann genklang, de svenska politikerna var ju så ivriga att hålla sig utanför krriget, "Synbarligen fann Witting intet gensvar i Sverige" för sina idéer om närmande till Tyskland, sammanfattar Blücher. Resultatet blev liknande vid Günthers återvisit i maj. Den svenske utrikesministern påstås ha sagt något om att Sveriges inställning till Tyskland kunde bli "förnuftigare — förnuftigare enligt Witting —, å andra sidan hade det inte lyckats den senare att "uppmjuka de stryva svenska neutralitetsföreställningarna". Tysken tröstade sig med att Günther "inte lyckats inskränka den finländska regeringens framtida politiska handlingsfrihet". Blücher menar: Finland kunde obesvärat gå in i kriget under den förträffliga statsmannen Wittings ledning.

Sverige ställde sig även vid detta tillfälle så främmande för tyskvännernas strävanden att Witting inte ens vågade antyda sin entusiasm för Bulgariens (till skillnad från Jugoslaviens) vackra exempel — för Blücher kunde han däremot bekänna sitt hjärtas mening. Han "gjorde inte någon hemlighet av att han inte förstod Sveriges hållning". Ja, det fanns goda skäl för oss att hålla denne filur utanför kretsen av förtrogna. Sedan han lämnat sitt ämbete konstaterades rätt allmänt i finska riksdagen att aldrig hade folkrepresentationen blivit så nonchalerad, så förd bakom ljuset som av denne man, som våren 1941 försäkrade Günther att "Finlands regering tänkte folkligt och önskade ingen revansch".

Riksdagssammanträden
Fredagen den 17 november 1950
Andra kammaren. kl. 11 fm.

MEDDELANDE

till Aktieägarna i Aktiebolaget Volvo

Styrelsen för Aktiebolaget Volvo har under förutsättning av bolagsstämmans godkännande beslutat om ökning av bolagets aktiekapital, som nu uppgår till 37.500.000 kronor, vilket motsvarar 750.000 aktier, som registrerats såsom till fullo inbetalda, med 15.750.000 kronor till 22.250.000 kronor medelst nyteckning av 375.000 aktier, envar lydande på ett nominellt belopp av 50 kronor.

För nyteckningen gälla följande bestämmelser:

1. Förutvarande aktieägare äger företrädesrätt att teckna en ny aktie för varje tvåtal aktier, som han förut äger i bolaget.

2. Förutvarande aktieägare må begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning senast den 15 januari 1951.

3. Vid eventuell överteckning fördelas utan företrädesrätt tecknade aktier enligt styrelsens bestämmande.

4. De nya aktierna skola betalas med nominella beloppet, 50 kronor per aktie, och inbetalning skall vara verkställd senast den 28 februari 1951.

Lagstadgad aktieinsats är betalas av bolaget.

5. På belopp, som före den 31 december 1950 inbetalts för nyteckna aktie, erlägger bolaget 6 % ränta från betalningsdagen till 1950 års utgång.

På belopp, som efter den 31 december 1950 inbetalts för nyteckna aktie, erlägger tecknaren 6 % ränta till betalning sker.

6. Ny aktie medför rätt till vinstutdelning först för räkenskapsåret 1951.

I bolagsordningen har upptagits förbehåll, som säga i aktiebolagslagen i 177.

Tillika meddelas följande:

7. Förenämnda ökningsbeslut har kungjorts i Post- och Inrikes Tidningar och i Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning den 16 november 1950.

8. Teckningen verkställes vid Skandinaviska Banken Aktiebolag, Emissionsavdelningen, Södra Hamngatan 29–31, Göteborg, samt vid centralkontoret i Stockholm och Malmö. Anmälan om teckning kan utan kostnad för aktieägaren jämväl inlämnas vid något annat av bankens kontor.

9. Förutvarande aktieägare må begagna honom tillkommande företrädesrätt till teckning senast den 15 januari 1951. Vid teckning skola samtlarna till de gamla aktierna företes för avräkningen. Vidare skall vederbörligen undertecknad anmälningssedel med fullständig nummerförteckning å aktierna inlämnas.

10. Gamla bundna aktier medföra rätt till teckning av nya bundna aktier och gamla fria aktier medföra rätt till teckning av nya fria aktier.

11. Efter fullgjord avstämpling och teckning utfärdas teckningsbevis, varå verkställd likvid kvitteras. Inbetalning kan ske vid vilket som helst av bankens kontor.

12. För aktia, som avstämplas, men för vilken teckning ej samtidigt sker, utfärdas teckningsrättsbevis. Vid därpå följande teckning skall teckningsrättsbevisen avlämnas.

Efter teckningstidens utgång (den 15 januari 1951) medför teckningsrättsbevis icke någon rätt till teckning.

13. Teckningsbevis och teckningsrättsbevis kunna överlåtas men uppdelas icke, sedan de utfärdats.

14. De nya aktierna komma vid tidpunkt, som senare tillkännagives, att utlämnas genom bankens mot återställande av vederbörligen betalda och kvitterade teckningsbevis.

15. Blanketter och anmälningssedlar finnas tillgängliga vid Skandinaviska Bankens samtliga kontor, äfter även erforderliga upplysningar kunna erhållas.

Banken förmedlar inköp och försäljning av teckningsrättsbevis.

Göteborg i november 1950.

AKTIEBOLAGET VOLVO
Styrelsen

Kongressen som inte blev av

Den kommunistinspirerade "andra världsfredskongressen", som av avsedd att förläggas till Sheffield, var ett uttryck för Stockholmsappellens misslyckande. Sedan fredsmötet i Stockholm — mottaget i Stadshuset av stadsfullmäktiges nyligen omvalde ordförande Carl Albert Anderson — överallt i Västerlandet avslöjats som ett kommunistiskt propagandatrick kände Sovjet och dess vasaller behov av att egga sina trogna i de demokratiska staterna till nya prestationer. Även denna andra fredskongress skulle maskeras: inbjudningarna sändes i vårt land till "framstående representanter för svenskt kulturliv".

Att syftet med kongressen var kommunistisk propaganda var dock lika uppenbart denna gång som förra gången, även om vid båda tillfällena en och annan troskyldig icke-kommunist råkade lämna ett bidrag till förställningen genom att anmäla sin medverkan. I England reagerade man tydligen mycket starkt mot att behöva låna Sheffields namn till denna maskerad i fredsförklädnad. Genom inresseförbud och avvisningar lyckades man också förhindra att kongressen kom till stånd.

Att man därmed vann att förestållningen flyttades över till en ny teater, Warszawa, var förklarligt; det är utan tvivel en fördel om kommunisternas propagandamöten försiggår i hemorten. Men det kan inte förnekas att åtgärderna för att hindra konferensen att sammanträda i Sheffield var obetänksamma. Fria, demokratiska stater har rätt att låta narrspelet uppföras inom sina gränser; det är bättre att låta kommunisterna driva sin propaganda än att själv tillgripa — även om i mycket milda former — de metoder som vi alla kritiserar hos diktaturregimerna. Det är för att återge Manchester Guardians kommentar "bra tokigt att inrikesministern har givit intrycket att man är rädd för att låta detta slags folk tjattra".

När de utestängda beklagar sig över det ingrepp i deras frihet som de engelska åtgärderna inneburit gör fräckheten emellertid för långt. Att samma människor som hyllar kommunismen och tyranniet i öster åberopar Västerns demokratiska seder och institutioner till sitt skydd är ett alltför otäckt skrymteri.

Rysk ordbok

Den engelska tidskriften Economist har givit några roande och belysande utdrag ur en nyss publicerad rysk bok om betydelsen av främmande ord. Man påminns om George Orwells beskrivning av hur i framtidens diktatur ordens innebörd skall förändras i sådan riktning att det helt enkelt blir omöjligt för medborgarna att säga eller tänka något som är betänkligt för de styrande. Den nya ordboken visar att ryssarna redan hunnit en bra bit på vägen. Det konservativa partiet i England säges vara "ett borgerskapets reaktionära parti som söker genomföra en imperialistisk expansionspolitik med våldsamt undertryckande av arbetarnas revolutionära rörelse och likviderings av den demokratiska friheten". Liberalerna intar likaledes "en allt-igenom reaktionär position, i det att de öppet sluter sig till det konfrarevolutionära lägret och allierar sig med arbetaraklassens fiender". Och lika galet är det med arbetarpartiet: detta verkar för "en borgerlig politik bland arbetarna såsom agent för imperialistiska grupper i Amerika"; om partiet får man också veta att det "understödde den konservative Chamberlains inre och yttre politik". Den engelska författningen "utrycker och stärker borgerskapets diktatur". Pacifister är i själva verket "reaktionärer som motsätter sig alla befrielsekrig, revolutionära krig, inbördeskrig och andra rättvisa krig"; de "bedrar arbetarna och döljer fördelaktigheten för borgerskapets imperialistiska krig". I själva verket arbetar den kommunistiska propagandan både inom och utom Ryssland med denna apparat av begrepp; den innebär att alla ord får en betydelse motsatt den traditionella och att det helt enkelt, såsom Economist anmärker, småningom blir omöjligt för en ryss och en europé att föra ett förnuftigt samtal. Man närmar sig snabbt den situation som Orwell skildrar: de officiella parollerna blir "fred är krig", "frihet är slaveri", "okunnighet är styrka". Våra kommunister behärskar helt den ryska tekniken och lurar på detta sätt en hel del folk som inte har förstånd att översätta deras fraser till ren svenska.

PRESSGRANNAR

Lösningen av borgarrådsfrågan diskuteras allmänt av Stockholmstidningarna. Svenska Dagbladet (h) skriver:

Tanken på ett nionde borgarråd har icke framförts som ett direkt förslag från något av de tre förhandlande partierna. Uppslaget framkom under enskilda överläggningar inom en mycket liten krets, och vad man då närmast önskade var att undersöka om en sådan anordning kunde medföra en lösning av borgarrådsfrågan. I och för sig ansågs en ökning av topptjänsternas antal icke önskvärd, men om tillkomsten av ett nionde borgarråd kunde utjämna motsättningarna, var man på olika håll villig att tillstyrka ett sådant förslag. Att planen uppgavs berodde som nämnts på att socialdemokraterna kommo med nya krav i sista stund. Då de alltså sig själva att skylla för att de ha gått miste om den fjärde borgarrådsplats, som de övriga partigrupperna varit villiga att låta dem besitta.

I Stockholms-Tidningens (fp) kommentar kallas socialdemokraterna ett otal gånger för falskmakare, deras upptridande för krångel. Ett smakprov:

De socialdemokratiska krångelmakarna kommer val efter sitt nya rodering att låta det storma igen. Men det är ingen, som darrar i knävecken. Det återstår att se, hur länge krångel- och gräsrotsmakar båda på med sin ofruktbara taktik. Om de till återstyrs någon gång i framtiden skulle ta sitt förnuft till fånga, står motsidan alldeles öppen för samarbete. Folkpartiet har hela tiden efterströvat att sådant, men det skall vara ett sakligt samarbete utan krångel och försök till diktat.

Expressen (fp) uppehåller sig vid de tänkbara konsekvenserna av den situation, som bildats och hylar välförtjänt hr Bergvall:

Ett nära samarbete mellan folkpartiet och högern kan Expressen för sin del icke acceptera. Den stödjer en klar liberal vänsterpolitik, men icke något samarbete, där högern blir svansen som styr. Expressen är förvissad om att den hårdvidiga har bakom sig en stark opinion bland de nya väljare som folkpartiet de senaste valen vunnit från vänster och socialgrupp II och III. Det bör vara angeläget för folkpartiets stadsfullmäktiggrupp att i förhållningen klart markera att inte heller den tänker ge sig in på något som på något sätt kan tolkas som borgerlig blockbildning och folkparti-högersamverkan i Stadshuset. Detta vore att redan nu bereda grogrvärvningen, där stoftet efter en liberal epok i Stockholms kommunala liv skall nedsänkas 1950. För sin del vill Expressen lita till att borgarrådet John Bergvall skall visa sig vara en säker borgensman för att så inte skall ske. Hans klara Verdandilliberalism är inte någon god klangbotten för samverkan med högern. Detta är ljusprutarna i Stockholms kommunalpolitik just nu!

Högern styr, är Morgon-Tidningens (s) tolkning:

Fastighetshögern har alltså vunt sig med tillhjälp av allianskontraktet mycket lätt kunna leda folkpartipolitiken i stadsfullmäktige. Det intrycket är återkommande från tiden. Nu börjar Stockholms invånare skönja vad en borgerlig regim i stadsfullmäktige betyder i praktiken. Fastighets- och markspekulanta vidrar morgonluft, och det socialliberala folkpartiet går villigt deras ärenden. Som ingenting på fotbrödskrasket mellan folkpartiet och det vinstjagande privata fastighetskapitalet går man nu att fastställa det sedvanliga maktförhållandet i Stadshuset, folkpartiet med sina 25 fullmäktigemandat lägger bud på fyra borgarrådsposter, medan socialdemokraterna med 43 mandat endast tilldelas tre.

Man kan fråga sig om det inte varit bättre att låta socialdemokraterna plocka om bland sina borgarråd bäst de gitte — och låta högern vänsas.

En skärpning mellan kristendom och hedendom har ägt rum — det är pingströrelseorganet Dagens uppfattning om diskussionen med ärkebiskop av biskop Giertz och "Grunden":

Det är ett fult och fegt tillvag av kulturradikaler och moralupplösare i vårt land, att då de vill komma den förhatliga kristendomen i dess helhärtade form till livs, så betaar de myndigheter, riksdag, medicinalstyrelse och t. o. m. polisen, på de kristna.

Det gäller för "gratismartyrerna" att ta vara på tillfällena till "martyrskap". Minst lika verkligt betraffmande — fast från en annan utgångspunkt — är man i Arbetaren, syndikalisternas tidning:

En brett upplagd vetenskaplig undersökning över kyrkans tillstånd. Det kan visserligen ha sitt intresse att få fastslaget vilket litfyland "Grunden" kan ha haft på konfirmanderna, men lämnu mera borde det vara ett allmänt mentalhygienskt intresse att få undersökt inflytandet från den dogmatiska förkunnelsen i största allmänhet, inflytandet från syndaförkunnelsen, helvetestalen, de eviga straffen, hela den outforskade apparatur som följer den teologiska dogmatiken.

Då man inte kan vänta att staten upptrider som en självanklagande botfärdig tulsta en sådan undersökning företas på frivilligheten väg. Medel för de erforderliga kostnaderna får kunna upptrimmas genom hänvändelse till alla de många kulturella sammanslutningar av olika slag som kan tänkas vara intresserade.

Den såsinda åvägabringade besvärningen bör läggas till grund för resande av en folkopinion för statens skiljande från kyrkan. Det är ju fråga om inrescenskap av de eventuella moraliska värden den starka religionen kan besitta, det är frågan om att komma åt den kyrkliga dogmatismens fördärvbringande avarter.

Det behövs sannerligen inga undersökningar för att förstå att exempelvis fördömandet av skilsmässor som synd allvarligt måste pläga de skilsmässobarn som lider här Giertz bok.

Kyrkans skiljande från staten har intet samband med "skadlig" eller "nyttig" förkunnelse; det är en fråga om åstiktsfrihet eller åsiktstvång.

Till Freys Julauktion
den 13 och 14 Dec.
mottages bättre möbler, guld, silver och juveler, mattor, tavlor, konstsaker och antikviteter.
Förhott lämnas utan extra kostnader.
Vi åtaga oss bevakning- och inropningsuppdrag avgiftsfritt.
Ring 67 99 60
FREYS EXPRESS AB
Grevtuegatan 11, Stockholm.

Undén vidtar ingen åtgärd mot 'Kunglig utrikespolitik'

Utrikesminister Undén har nu tagit ställning i den uppmärksammade publiceringsfrågan kring docent Folke Lindbergs bok "Kunglig utrikespolitik".

Det är bekläglight att docent Folke Lindberg inte på ett tidigt stadium underrättade sig med sedvanlig noggrannhet om historia om utgivandet av ensissamlingen "Kunglig utrikespolitik", framhåller utrikesminister Undén i en skrivelse till kommitén. Några åtgärder med anledning av det inträffade har hr Undén emellertid inte beslutat vidta.

Utrikesministern har rätt kommittén att till förebyggande av missuppfattningar offentliggöra en redogörelse för vad som förekommit. Kommittén meddelar därför följande: Docent Lindberg åtog sig 1944 att författa avsnittet 1872–1914 i "Sveriges utrikespolitiska historia". I kontraktets par. 2 förbinder sig Lindberg liksom övriga författare att "icke utan särskilt medgivande av redaktionskommittén utgiva något arbete, så likartat med det nu överlåtna, att avsättningen av detta kunna den därav skadas".

Lindberg anmälde vid en författarkonferens 1946 sin avsikt att som föredrag offentliggöra speciella studier. Han publicerade också utan erinran från kommittén sida i Historisk tidskrift och Nordisk tidskrift samt i en akademisk festskrift fyra delvis specialstudier. Kommittén lyssier den uppfattningen att ett offentliggörande av dylika uppsatser var för sig i publikationer för en begränsad läsekrets inte kan anses skada det kommande samlingsverkets avsättning.

Lindbergs avsikt att ge ut ett bok om Kunglig utrikespolitik under Oscar II kom till kommitténs kännedom omkring den 10 september genom meddelanden i pressen om Albert Bonniers förlags höstnyheter. För att få en grundval för bedömande av frågan hurusvida Lindbergs förfaringssätt var förenligt med hans kontrakt beslöt kommittén enhälligt att bon professor Gösta Ehrensvärd anhålla om ett juridiskt expertutlåtande. Professor Ehrensvärd som i skrivelse 11 oktober till utsatsen att man inte kunde undgå att stämpla utgivandet av Lindbergs bok "såsom en otillåten åtgärd i strid med punkt 2 i det mellan Lindberg och redaktionskommittén ingångna kontraktet".

Till kommittén har senare för kännedom överlämnats en utförlig skrivelse till utrikesminister från Lindberg jämte utlåtanden från bokhandlare Gunnar Josephson och f. justitierådet Nils Alexanderson. Bokhandlare Josephson förklarar sig ha mycket svårt att föreställa sig ett konkurrensförhållande mellan Lindbergs nu utgivna bok och det senare utkommande samlingsverket. Justitierådet Alexanderson håvdar att utgivningen av boken inte står i strid med Lindbergs kontrakt.

Nyligen har utkommit en norsk upplaga av Lindbergs arbete, förut inte berörd i Lindbergs skrivelse. Denna framträder i förord och förlagsreklam med anspråk på att vara något mer än vad Lindberg kallar "en samling spridda studier".

I skrivelse till utrikesministern har docent Lindberg bl. a. framhållit att han redan i november 1946 till Norstedts förlags litterære chef framfört tanken att samla ett antal specialstudier i en särskild bok och att denne då i princip förklarat sig intresserad av att låta ge ut ett sådant arbete på förlaget. Av personliga skäl ansåg sig docent Lindberg först böra erbjuda manuskriptet till Bonniers, och detta meddelade han också Norstedts representant. Under de följande åren dryftades samma sak några gånger. Denna meningsutbyten med en representant för det förlag som tillsammans med kommittén skulle ge ut verket om den svenska utrikespolitikens historia var, säger Lindberg, givetvis ägnade att styrka mig i min uppfattning att något formellt hinder att ge ut en fristående essäsamling inte föreligger.

Docent Lindberg: Ända-målsenligt publicera förarbeten

Docent Folke Lindberg inskrinker sig förfråga till följande korta kommentarer:

Redaktionskommittén anmärker att jag i mina tidigare skrivelser inte berörde min avsikt att ge ut en norsk upplaga. Skvitt jag förstår saknar det betydelse för bedömningen av denna tvistefråga om boken för norsk publik blir tillgänglig även i norsk språkdräkt. För övrigt har jag på annan punkt meddelat utrikesterat kommittén så snart saken blev aktuell. Förordet till den norska upplagan har inte skrivits av mig, och jag kan givetvis inte heller göra anmärkningar för de uppgifter som lämnas i förlagsreklamen. För övrigt upplyses i förordet att studierna och essäerna har tillkommit under arbetet på mitt parti av ett kommande översiktsverk. Det förefaller mig som om kommittén vill mycket skär skinlig författare i det stora verket över en kam. Det är för den som har att behandla det största moderna arbetet och som icke såg på något sätt